

16.11.2020

§ 787

F 25.11.2020, Den av ledamoten Marcus Rantala väckta motionen om ett åtgärdsprogram för att trygga servicen på svenska för barn med särskilda behov

HEL 2020-007152 T 00 00 03

Beslut

Stadsstyrelsen föreslog stadsfullmäktige följande:

Stadsfullmäktige betraktar motionen som slutbehandlad.

Stadsstyrelsen uppmanar fostrans- och utbildningsnämnden samt social- och hälsovårdsnämnden att följa med tillgången till och kvaliteten av tjänsterna för svenskspråkiga barn med särskilda behov och att vidta åtgärder för att rätta till brister som upptäckts.

Behandling

Motförslag:

Marcus Rantala: Stadsstyrelsen uppmanar fostrans- och utbildningsnämnden samt social- och hälsovårdsnämnden att följa med tillgången till och kvaliteten av tjänsterna för svenskspråkiga barn med särskilda behov och att vidta åtgärder för att rätta till brister som upptäckts.

Understödd av: Daniel Sazonov

Stadsstyrelsen godkände enhälligt Marcus Rantalas förslag som ändrats enligt motförslaget.

Föredragande

kanslichef
Sami Sarvilinna

Upplysningar

Marja-Liisa Rautanen, stadssekreterare, telefon: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Ledamoten Marcus Rantalas motion

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Stadsstyrelsen föreslår stadsfullmäktige följande:

Stadsfullmäktige betraktar motionen som slutbehandlad.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Marcus Rantala och 20 andra ledamöter föreslår i sin motion ett åtgärdsprogram för att trygga servicen på svenska för barn med särskilda behov.

Till riktlinjerna i stadsstrategin 2017–2021 hör minskning av ojämlikhet och förebyggande av utslagning bland barn och unga. Till Helsingfors stads resurser hör en yrkeskunnig personal som ger invånarna service på både finska och svenska. Social- och hälsovårdssektorn, fostrans- och utbildningssektorn, Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt samt andra aktörer samarbetar intensivt i tjänsterna för barn och unga med särskilt stödbehov. Frågorna som lyfts fram i motionen och utlåtandena hör till sektorernas prioriteringar och utvecklingsobjekt utan ett särskilt program. Nödvändiga rapporter och utredningar om tillgång till tjänster och fullbordan av utvecklingsåtgärder går att sammanställa för social- och hälsovårdsnämnden och fostrans- och utbildningsnämnden.

Social- och hälsovårdsnämnden samt fostrans- och utbildningsnämnden har gett utlåtanden i ärendet.

Enligt 30 kap. 11 § 2 mom. i förvaltningsstadgan ska stadsstyrelsen förelägga fullmäktige en motion som undertecknats av minst 15 ledamöter.

Föredragande

kanslichef
Sami Sarvilinna

Upplysningar

Marja-Liisa Rautanen, stadssekreterare, telefon: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Ledamoten Marcus Rantalas motion

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutshistoria

Stadsstyrelsen 09.11.2020 § 747

HEL 2020-007152 T 00 00 03

Beslut

Stadsstyrelsen beslutade bordlägga ärendet.

Behandling

09.11.2020 Bordlades

Stadsstyrelsen beslutade enhälligt bordlägga ärendet på förslag av Marcus Rantala.

Föredragande

kanslichef
Sami Sarvilinna

Upplysningar

Marja-Liisa Rautanen, stadssekreterare, telefon: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Nämnden för fostran- och utbildning 15.09.2020 § 213

HEL 2020-007152 T 00 00 03

Utlåtande

Fostrans- och utbildningsnämndens utlåtande till stadsfullmäktige gällande ledamoten Marcus Rantalas motion om åtgärdsprogram för att trygga svenskspråkig service för barn med särskilda behov:

Särskilt stöd inom den svenska servicehelheten inom fostran och utbildning

Inom sektorn för fostran och utbildning i Helsingfors stöds barnet och den unga utifrån hans individuella behov. Stödet diskuteras och planeras i samarbete med vårdnadshavare. Inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen fattas beslut om särskilt stöd för de barn och unga som är i behov av detta. Stödet planeras mångprofessionellt och nätverksmöten hålls. I nätverksmöten deltar de personer som är involverade i barnets eller den ungas vård, omsorg samt fostran och utbildning. Stödet som ges inom småbarnspedagogiken och inom den grundläggande utbildningen följer samma lagstiftning och linjdragningar för båda språkgrupperna, det vill säga att stödet utgår från barnets eller den ungas individuella behov.

Mötesstrukturer, stadieövergångar och nätverkssamarbete

Den svenska servicehelheten vid fostran och utbildning har under många års tid satsat på en enhetlig lärtig för stadens svenskspråkiga barn och unga. Senaste läsår utvecklades mötesstrukturer och processer för elevvård och stöd för lärandet. Som en del av utvecklingsarbetet

En förskola och skola för alla har också samarbetet mellan förskola och skola utvecklats. Även andra övergångar ses över och processbeskrivningar utarbetas både gemensamt inom den svenska servicehelheten men också områdesvis. Vikten av nätverksmöten har betonats och möteskulturen har utvecklats. Samtidigt som den svenska servicehelheten vid fostrans- och utbildningssektorn utvecklat sina processer för barn och unga i behov av särskilt stöd har även Berghälls familjecenter utvecklat sina processer och sin mötesstruktur. Flera av processerna och strukturerna innefattar samma personal och kundkrets. Här behövs ett sektorsövergripande arbete för att utveckla och förtydliga processer och strukturer för att servicen ska bli smidigare för såväl personal som kunderna. I detta utvecklingsarbete är det viktigt att också övriga samarbetsparter så som till exempel HUS och Kårkulla samkommun deltar.

Specialpedagogisk kompetens bland lärare inom den grundläggande undervisningen

Inom fostrans- och utbildningssektorn i Helsingfors arbetar vi för att förverkliga närskoleprincipen. I närskolan ska eleven få det stöd hen behöver i den miljö och bland de människor som är bekanta. Genom pedagogiska arrangemang och metoder förverkligas stödet inom allmän undervisning. I varje skola finns speciallärare som kan ge specialundervisning i grupp, individuellt eller genom samundervisning med ämnes- och klasslärare. Då eleven behöver mer stöd än vad som är möjligt inom allmän undervisning får eleven stöd i specialklass. Våra svenskspråkiga områdesvisa specialklasser finns i Botby grundskola (åk 1-6), i Minervaskolan (åk 1-6) och i Grundskolan Norsen (åk 7-9). Specialklasser för elever med förlängd läroplikt finns i Zacharias Topeliuskolan (åk 1-9). I samma skola finns också Eva-klasserna, som är specialklasser med stöd och främst ämnade för elever med psykiska symtom och vårdkontakt. Zacharias Topeliuskolan ansvarar också för sjukhusundervisningen som är till för sjukhuspatienter. Specialklasserna undervisas av specialklasslärare. Målet med all undervisning är att ge eleverna färdigheter att klara sig i samhället därför integreras eleverna i specialklasserna i mån av möjlighet i allmän undervisning.

För att en inkluderande skola och närskoleprincipen ska kunna förverkligas behöver skolans personal arbeta mångprofessionellt och det behöver finnas specialpedagogiskt kunnande bland personalen. I så väl ämnes- som klasslärarutbildningen ingår det specialpedagogiska studier. I möten med Helsingfors universitets svenskspråkiga lärarutbildning och med Åbo Akademis pedagogiska fakultet har behovet av lärarnas specialpedagogiska kompetens lyfts fram. De svenskspråkiga direktörerna, cheferna och sakkunniga i huvudstadsregionen har påtalat att fler speciallärare och specialklasslärare utbildas vid båda universiteten,

men också att klass- och ämneslärare får tillräcklig specialpedagogiskt kunnande i sin grundutbildning.

Fostrans- och utbildningssektorn arbetar för tillfället med att förverkliga en inkluderande skola. Utvecklingsarbetet görs gemensamt för den finska och den svenska verksamheten, med beaktande av de båda gruppernas särdrag. Processer och strukturer ses över på administrativ nivå för att bättre kunna stöda den verksamhet som ska förverkligas på enheterna. Skolornas ledning och övrig personal fortbildas och stödmaterial produceras för att skolorna ska ha bättre förutsättningar stöda alla elever utifrån deras individuella behov.

Trots ökade rekryteringsinsatser och diskussioner med universiteten är behörigheten bland specialklasslärarna låg. Enligt vårens statistik är 10 av de 24 lärare som jobbar med specialklassläraruppdrag behöriga. Behörigheten är högre bland speciallärarna där 19 av 27 speciallärare är behöriga. Sektorn fortsätter att satsa på rekryteringen och göra Helsingfors stads skolor till attraktiva arbetsplatser, men insatser på nationell nivå behövs också för att behörigheten och tillgången av specialklasslärare och speciallärare ska öka.

Sjukhusundervisning och undervisning av elever med vårdkontakt

Grundskolelever som är sjukhuspatienter har rätt till sjukhusundervisning. Skolan som erbjuder undervisningen beslutar tillsammans med vårdpersonalen och patientens vårdnadshavare när undervisningen kan inledas. Av hälsoskäl kan utbildningen delvis ordnas på ett annat sätt än det som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning. Målet är att eleven flyttar tillbaka till sin egen skola efter vården på sjukhus. Zacharias Topeliuskolan ansvarar för sjukhusundervisning för svenskspråkiga elever i Helsingfors stad, men erbjuder i enlighet med lagstiftningen tjänsten även till utsocknes elever som vårdas på sjukhus i Helsingfors.

Elever som på grund av sin mentala hälsa inte kan delta i allmän undervisning i närskola eller i områdets specialklass kan få sin undervisning i specialklass med stöd i Zacharias Topeliuskolan. Dessa klasser går under benämningen EVA-klasser. De yngre eleverna arbetar i skolans utrymmen, medan de äldre eleverna är utlokaliserade i Arbis utrymmen på Dagmarsgatan. Alla elever har en vårdkontakt och skolgången samt vården planeras och utvärderas på nätverksmöten där vårdnadshavare och ibland även eleven deltar. Denna skolform erbjuds endast till stadens egna elever. Det finns dock efterfrågan och önskan av tvåspråkiga elever som deltar i finskspråkig undervisning, och utsocknes elever att få plats i EVA-klassen. Helsingfors stad har inte avtal för denna undervisningsform med andra kommuner och tar därför

inte emot utsocknes elever. EVA-klasserna har ett gott rykte och får god respons av bland annat vårdande enheter. Målet är att eleven går i EVA-klassen så länge behovet av denna stödform finns, men att eleven återgår till sin närskola när hen klarar av det.

Ledamoten Marcus Rantala efterlyser i sin motion en utredning av en svenskspråkig motsvarighet till Sofia Mannerheimin koulu och Jorvs sjukhusskola. Den verksamhetsform och den service som erbjuds via Zacharias Topeliuskolans olika undervisningsformer motsvarar verksamheten i de två skolor Rantala lyfter fram i sin motion. Stödformerna, specialklassverksamheten och samarbetet med vårdande enheter utvärderas och utvecklas konstant. De finska skolorna har genom sitt breda elevunderlag möjlighet att erbjuda specifika klasser och undervisningsformer för sina elever. Inom den svenska servicehelheten behöver arrangemangen och linjedragningarna vara betydligt mer flexibla och elevunderlaget i allmän undervisning och specialklass blir därför mer heterogent. Detta har sina fördelar och nackdelar. Elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och som t.ex. har högkänslighet för sinnesintryck kan ha svårt att klara av en skolgång i de skolbyggnader vi har i Helsingfors. Detta är viktigt att ta i beaktande då nya skolbyggnader planeras och specialklasstrukturen samt inkluderande skola utvärderas och utvecklas.

Studier efter den grundläggande utbildningen för elever i behov av krävande särskilt stöd

Elever i behov av krävande särskilt stöd har oftast förlängd läroplikt och studerar enligt verksamhetsområden eller med individuella planer i alla skolans läroämnen. För dessa elever är fortsatta studier efter grundskolan begränsade. Vid Optima finns TELMA, en utbildning som handleder för arbete och självständigt liv, och VALMA, en utbildning som förbereder för grundläggande yrkesutbildningen och förbättrar möjligheter att avlägga en yrkesinriktad grundexamen. De senaste tre åren har alla elever som gått ut med förlängd läroplikt från Zacharias Topeliusskolan fått studieplats vid Optima. År 2017 fick fyra av sju elever studieplats vid Optima. De tre som inte fick plats studerade vid Kårkulla. År 2016 fick alla elever studieplats, medan fyra av sex elever fick plats år 2015.

Trots att nästan alla elever med krävande särskilt stöd i Helsingfors fått studieplats de senaste fem åren så finns det en oro bland de familjer som berörs varje år. Informationen om antagningen kommer i slutet av juni. För dessa unga finns det inte så många alternativ ifall de inte får studieplats, eftersom de flesta utbildningar i t.ex. folkhögskolor inte är lämpliga för dem. Detta kan innebära att vårdnadshavarna med kort varsel ska ordna vården och kvalitativ verksamhet för sina unga ifall de

inte får en studieplats. För dessa unga och deras familjer skulle det också vara viktigt att kunna hinna förbereda sig för skolstarten genom besök och träffar. Zacharias Topeliuskolans lärare upplever att det skulle gynna de ungas start i den nya skolan om lärarna på våren kunde föra över information om sina elever till följande skola.

Eftermiddagsverksamhet för elever i behov av särskilt stöd

Fostrans- och utbildningssektorn ordnar eftermiddagsverksamhet i grupp för elever i årskurserna 1-2 och för elever som får särskilt stöd, till exempel elever med intellektuell funktionsnedsättning och autism. Elevgruppens stödbehov beaktas i eftermiddagsverksamheten. För att verksamheten ska vara kvalitativ behövs tillräcklig, behörig, kompetent och motiverad personal. Elever i behov av assistentresurs i skolan behöver ofta stödet också i eftermiddagsverksamheten.

Bland elever i behov av särskilt stöd finns det elever som har utmaningar av att klara av en hel skoldag och därmed även eftermiddagsverksamhet i grupp. Dessa elever skulle gynnas av vuxenstöd hemma efter skoldagen. Bland de svenska eleverna i Helsingfors handlar det om en handfull elever i året som skulle behöva det här stödet. Kring dessa frågor har social- och hälsovårdssektorn samt fostrans- och utbildningssektorn diskuterat, men utan att nå fram till någon lösning eftersom det finns oenigheter gällande vem som ansvarar för servicen. På individnivå har man försökt lösa problemet genom att anställa stödpersoner till eleven, men rekryteringen på svenska har ofta inte lyckats eller tagit lång tid. Samarbetet mellan sektorerna behöver fortsätta och nya verksamheter utvecklas.

Svenskspråkig korttidsvård, intervallvård och avlastning

Social- och hälsovårdssektorns svenskspråkiga tjänster för barnfamiljer i Helsingfors ges vid Berghälls familjecenter. Klienter inom handikappservicen ska erbjudas bl.a. korttidsvård, intervallvård och avlastning. Det finns dock ett bristfälligt antal platser för svenskspråkiga barn och unga i behov av korttidsvård och intervallvård. Precis som ledamöterna beskriver är det ofta barn och unga med mångfacetterat stöd- och vårdbehov som är mest utsatta. Ändamålsenliga vårdplatser med svensk service finns inte för alla barn och unga, varken i Helsingfors eller i övriga Finland.

Svenskspråkig service och resurser inom barn- och ungdomspsykiatri

I social- och hälsovårdssektorns utredning till Rantalas motion redogörs det för den svenskspråkiga servicen och dess resurser inom barn- och ungdomspsykiatri. Under de senaste åren har de svenskspråkiga direktörerna och cheferna inom fostran och utbildning i huvudstadsregio-

nen deltagit i diskussioner och utvecklingsarbeten för att förbättra samarbetet och servicen gällande mentalvård till våra barn och unga. I dessa arbetsgrupper har man lyft fram de svenska behoven och i de dokument som utarbetats har det skrivits in att servicen som beskrivs bör garanteras även på svenska. Exempel på arbetsgrupper är social- och hälsovårdssektorns samt fostrans- och utbildningssektorns gemensamma arbetsgrupp Palvelujen integraatioryhmä som utarbetat en beskrivning av servicekedjan för barn och ungdomar med mentala problem (Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien palveluketjumallinus). I VIP-nätverket (Utveckling av styr- och servicenätverken för krävande särskilt stöd) som fostrans- och utbildningssektorn i Helsingfors deltagit i har också de svenska behoven inom barn- och ungdomspsykiatri lyfts fram. Utvecklingsarbetet är alltså på gång och behöver också fortsätta för att den svenska servicen ska kunna garanteras både genom tillräckliga resurser och genom ett välfungerande samarbete mellan servicegivarna.

Åtgärdernas koppling till stadens och sektorns strategi

De åtgärder som lyfts fram i motionen för att stöda svenskspråkiga barn i behov av särskilt stöd är i enlighet med stadens strategi och fostrans- och utbildningssektorns målsättningar. Förbättring av social- och hälsovårdssektorns, fostrans- och utbildningssektorns och HUS samt andra berörda aktörers samarbete hör till Helsingfors stadsstrategi att minska ojämlikhet och barn/ungas marginalisering. Styrande principer för Mukana-programmet är samarbete mellan väsentliga aktörer, att ge stödet vid rätt tid, att kunna identifiera de som befinner sig i särskilt sårbar position och att erbjuda tjänster som är lättillgängliga för klienten. Därmed kan konstateras att utvecklingsarbetet redan är på gång och många åtgärder som nämns i motionen redan vidtagits.

Sammanfattning

I denna utredning framkommer det att ett åtgärdsprogram utifrån motionens alla elva punkter inte är nödvändig att utarbetas i Helsingfors stad eftersom vissa punkter bör åtgärdas på nationell nivå och andra redan är åtgärdade eller under arbete. De utvecklingsområden inom svenskspråkig service som kräver sektorsöverskridande arbete och för tillfället är problematiska och bristfälliga är följande: 1) ändamålsenlig svenskspråkig kort- och långtidsvård 2) sektorsöverskridande utveckling av eftermiddagsverksamhet för elever i behov av krävande särskilt stöd 3) en gemensam processbeskrivning för den svenskspråkiga servicen inom social- och hälsovårdssektorn, fostrans- och utbildningssektorn och HUS samt andra berörda aktörer. Fostrans- och utbildningsnämnden förordar därmed inte ledamöternas motion för att utarbeta ett åtgärdsprogram, men förordar åtgärder för de ovannämnda tre punk-

terna gällande vård, eftermiddagsverksamhet och processbeskrivning för sektors överskridande samarbete.

Nämnden konstaterar att det i utredningen klart formulerats specifika problemområden som förutsätter åtgärder och samarbeten. Nämnden föreslår att det görs en plan för åtgärder på basen av utredningen och att åtgärdernas verkställighet rapporteras till nämnden under 2021.

Bedömning av hur det påverkar barnen

Genom att utveckla den svenskspråkiga verksamheten inom kort- och långtidsvården, eftermiddagsverksamheten och det sektors överskridande samarbetet kan de barn som är särskilt utsatta på grund av sin ålder, sin funktionsförmåga, sin funktionsvariation och sin mentala hälsa ges möjlighet till bättre vård och service i rätt tid. Dessa barn behöver många av de tjänster som samhället erbjuder. Genom dessa åtgärder främjar vi likabehandlingen av språkgrupperna. Då vi utvecklar servicen kan vi indirekt påverka barnens och familjernas funktionsförmåga och förmåga att klara sig i vardagen.

Behandling

15.09.2020 Med avvikelse från föredragandens förslag

Motförslag:

Martina Harms-Aalto: Tillägg:

Nämnden konstaterar att det i utredningen klart formulerats specifika problemområden som förutsätter åtgärder och samarbeten. Nämnden föreslår att det görs en plan för åtgärder på basen av utredningen och att åtgärdernas verkställighet rapporteras till nämnden under 2021.

Understödd av: Petra Malin

Fostrans- och utbildningsnämnden godkände enhälligt det förslag som ändrats enligt Martina Harms-Aaltos motförslag.

Föredragande

sektorchef i fostrans- och utbildningssektorn
Liisa Pohjolainen

Upplysningar

Agneta Lundmark, pedagogiskt sakkunnig, telefon: 310 84031
agneta.lundmark(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 15.09.2020 § 159

HEL 2020-007152 T 00 00 03

Lausunto

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi seuraavan lausunnon kaupunginhallitukselle valtuutettu Marcus Rantalan sekä 20 muun valtuutetun valtuustoaloitteesta liittyen toimenpideohjelmaan erityislasten palvelujen turvaamiseksi:

"Aloitteen allekirjoittaneet valtuutetut tuovat esille ruotsinkielisten erityislasten ja heidän perheidensä vaikeuden saada ruotsin kielellä tarvitsemiaan palveluja. Valtuutettujen mukaan palveluiden saatavuus on erityisen hankalaa, jos lapsella on yhtäaikaista tuen tarpeita kehitysvamman ja mielenterveysongelmien vuoksi tai lapsella on neuropsykiatrisen diagnoosi. Valtuutetut ehdottavat ratkaisuna 11 kohdan toimenpideohjelmaa ruotsinkielisten erityislasten palvelujen turvaamiseksi ja havaittujen ongelmien ja puutteiden ratkaisemiseksi.

Toimenpideohjelman tavoitteena olisi 1) saada erityislapsille ja heidän perheille tarvittavat ympärivuorokautiset palvelut ruotsin kielellä, 2) luoda ruotsinkieliset tilapäishoidot ja intervallihoidot sekä kotiin vietävät palvelut, 3) turvata riittävä ruotsinkielisten sosiaalityöntekijöiden määrä, 4) parantaa eri toimialojen välistä yhteistyötä, 5) lisätä ruotsinkielisten erityisopettajien määrää, 6) vaikuttaa ruotsinkielisten erityisopettajien koulutuksen lisäämiseen, 7) kehittää eri koulutusasteiden välistä yhteistyötä, 8) parantaa perusopetuksen jälkeisiä opintopolkuja erityistukea tarvitsevien nuorille, 9) turvata riittävät resurssit ruotsinkielisille lapsi- ja nuorisopsykiatrian palveluille, 10) selvittää mahdollisuus tarjota ruotsinkielinen vastine Sofia Mannerheimin koululle ja Jorvin sairaalakoululle sekä luodaan mahdollisuudet koulutuksen ja laitoshoidon yhdistämiselle, sekä 11) turvata erityislasten ruotsinkielinen iltapäivähoito.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten ruotsinkieliset palvelut sosiaali- ja terveystoimialalla

Perusopetuslaissa ja sosiaalihuoltolaissa erityistä tukea tarvitsevilla lapsella tarkoitetaan eri asiakasryhmiä. Sosiaalihuoltolain mukainen määritelmä on suppeampi kuin perusopetuslain mukainen määritelmä. Sosiaalihuoltolain mukaan erityistä tukea tarvitsevilla lapsilla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalvuu- ja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun syyn vuoksi tai siksi, että lapsen terveys tai kehitys vaarantuu lapsen kasvuolosuhteiden tai oman käyttäytymisen vuoksi. Tarkoituksena on, että mahdollisimman moni lapsi ja nuori saisi tarvitsemansa palvelut peruspalveluis- sa. Perusopetuslaissa erityistä tukea tarvitseva lapsi tarvitsee tehostetun tuen (säännöllistä tukea oppimisessa ja koulunkäynnissä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja) lisäksi enemmän tukea.

Helsingissä sosiaali- ja terveystoimialalla ruotsinkielistä erityistä tukea tarvitsevien palvelut on integroitu samaan organisaatioon suomenkielisten palvelujen kanssa. Näitä palveluja on keskitetty ruotsinkielisten osalta Kallion perhekeskukseen palvelemaan kaikkia ruotsinkielisiä helsinkiläisiä perheitä. Tunnistamisen ja varhaisen tuen tarjoamisen helpottamiseksi ruotsinkielisillä peruspalveluilla on yhteistyö- ja konsultatorakenteet varhaiskasvatuksen ja perhekeskuksen välillä.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten sosiaalityön palveluja annetaan suunnitelmallisen sosiaalityön keinoin perhesosiaalityön palveluissa (perhesosiaalityön yksikössä, kasvatus- ja perheneuvolassa sekä nuorten sosiaalityössä), lastensuojelussa sekä vammaispalvelussa. Asiakkaaksi perhesosiaalityöhön ja vammaispalveluun tullaan sosiaalityöntekijän tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella, jonka pohjalta asiakkaalle tarjotaan hänen ja hänen perheensä tarvitsemia palveluja. Erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille tarjotaan omana tuotantona ruotsinkielistä lapsiperheiden kotipalvelua ja perhesosiaalityön perheille sosiaaliohjausta ja perhetyötä.

Lastensuojelulain perusteella järjestetään tuki niille erityistä tukea tarvitseville lapsille, jotka tarvitsevat lastensuojelulain mukaisia palveluja, esimerkiksi tehostettua perhetyötä, ympärivuorokautista perhekuntoutusta tai huostaanottoa ja sijoitusta kodin ulkopuolelle. Ruotsinkielistä lastensuojelun sosiaalityötä ja tehostettua perhetyötä tuotetaan omana palveluna. Ruotsinkielisen ympärivuorokautisen perhekuntoutuksen ja sijaishuollon palvelut hankitaan pääsääntöisesti ostopalveluna.

Ruotsinkielisten erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden määrä on pieni. Siksi myös ruotsinkielisten työntekijöiden määrä on pieni ja palvelut ovat haavoittuvia niin sosiaali- ja terveystoimessa kuin muissakin palveluissa.

Vammaispalvelun ruotsinkielinen lyhytaikais- ja tilapäishoito sekä intervallihoidot

Vammaispalvelun asiakkaille tarjotaan tarvittaessa lyhytaikais- ja tilapäishoitoa sekä intervallihoidon jaksoja. Ruotsinkielisten vammaispalvelujen haasteena on suomenkielisiin palveluihin verrattuna vähäisempi tai puuttuva palvelutarjonta. Taustalla on määrällisesti huomattavasti pienimuotoisempi palvelujen tarve sekä ruotsinkielisten osajien ja toimijoiden puuttuminen. Tämä tuottaa suuria haasteita palvelujen tuottamiselle sekä omana että ostopalveluna. Ruotsinkielisiä vammaispalveluja tuotetaan lähes täysin ostopalveluna: kaikki päivätoiminta- ja asumispalvelut sekä tilapäishoidon ja intervallihoidon jaksot ostetaan. Helsingillä on omana tuotantona vammaispalvelussa sosiaalityön lisäk-

si lyhytaikaishoitoa tarjoava kotiin vietävä lapsiperheiden kotipalvelu sekä Kärkullan kuntayhtymän kanssa yhteistyössä tuotetut palvelut.

Ruotsinkielisten vammaispalvelun ostopalvelujen kanssa tehtävä yhteistyö sujuu pääsääntöisesti hyvin, ja asiakkaat ovat perheineen tyytyväisiä saamansa palveluun. Asiakkaat saavat myös pääsääntöisesti hyvin sekä tilapäishoitoa että intervallihoidoa vähäisestä palvelutarjonnasta huolimatta. Osassa ostopalveluja on haastavaa saada mukautettua palveluja asiakkaiden tarpeiden mukaisesti esimerkiksi asiakkaiden vaikeahoitoisuuden tai väkivaltaisuuden vuoksi. Tällöin ostopalvelut voivat myös valikoida, keitä asiakkaita he vastaanottavat. Sama haaste on ostopalveluissa myös suomenkielisissä palveluissa. Palveluista puuttuvat myös ruotsinkielinen kotiin vietävä lyhytaikainen hoito erityisen haastavasti käyttäytyville lapsille sekä lasten pitkäaikaisen asumisen palvelut. Pitkäaikaisen asumisen ruotsinkieliset palvelut puuttuvat täysin koko Suomesta. Palvelujen puuttuminen johtaa joko kyseisten palvelujen saamattomuuteen tai sellaiseen palvelujen muotoiluun, joka ei aina vastaa asiakkaiden tarvetta parhaalla mahdollisella tavalla.

Ruotsinkieliset lasten- ja nuorisopsykiatriset palvelut ja resurssit

HUSin ruotsinkielisen lasten- ja nuortenpsykiatrian toiminta vastaa diagnostiikan ja hoidon tarpeen arvioinnin suhteen suomenkielisiä palveluja. Työssä hyödynnetään keskitetyn neuropsykiatrisen yksikön osaamista aivan kuten suomenkielisillä poliklinikoillakin. Suomenkielisten palvelujen tavoin erikoissairaanhoidossa tehdään diagnostiikka ja suunnitellaan hoito, joka saatetaan ostaa yksityisiltä palveluntarjoajilta. Tilanteen ja oireilun vakaavuusasteen helpottuessa tai ollessa lievää tai keskivaikeata asiakas voidaan ohjata perustasolle jatkohoitoon. Lapsi- ja nuorisopsykiatrian ostopalvelut ovat kuitenkin suomenkielisiä rajoitettuja ostopalvelujen rajallisuuden (neuropsykiatrinen valmennus) tai täydellisen puuttumisen vuoksi (esimerkiksi Kelan sopeutumisvalmennukset ja LAKU-kuntoutus). Tämän vuoksi ruotsinkielisessä työryhmässä hoidetaan neuropsykiatristen lasten hoitoa omana työnä. Ruotsinkielisten palvelujen resurssissa ei ole HUSin puolelta huomautettavaa. Ongelmana on sen sijaan jo aiemmin mainittu tiettyjen palvelujen puuttuminen ruotsin kielellä.

Ruotsinkielisten palvelujen ja toimijoiden välinen yhteistyö

Ruotsinkielisissä sosiaali- ja terveys- sekä kasvatuksen ja koulutuksen palveluissa tehdään suomenkielisiä palveluja enemmän yhteistyötä. Yhteistyö on hyvin usein myös suomenkielisiä palveluja toimivampaa pienemmän toimijajoukon vuoksi. Toimijat tuntevat toisensa ja palvelunsa, ja tätä kautta yhteistyön tekeminen on suomenkielisiä palveluja helpompaa ja toimivampaa. Ruotsinkielisten palvelujen yhteistyötä

on myös kehitetty systemaattisesti viime vuosina. Yhteistyön kriittisiä kohtia parannetaan niin sosiaali- ja terveystoimialan sisällä kuin yhteistyössä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja HUSin kanssa.

Palvelujen rajapinnoilla ja monia palveluja tarvitsevien lasten ja nuorten palvelujen järjestämisessä on Helsingissä haasteita niin suomenkielisten kuin ruotsinkielisten palvelujen osalta. Taustalla on usein toimintakäytänteiden kankeus, liian tiukat asiakasrajaukset sekä työntekijöiden taitamattomuus räätälöidä palveluja asiakkaille sopiviksi. Tarvitaan laajempaa sosiaali- ja terveystoimialan sekä kasvatuksen ja koulutuspalvelujen palvelumuotoilua, jotta asiakkaiden palveluihin voitaisiin vastata mahdollisimman asiakaslähtöisesti. Muiden palvelujen puutteellisuus ja toimimattomuus voivat johtaa yksittäisissä tilanteissa lastensuojelun asiakkuuteen, jos erityistä tukea tarvitseva lapsi ja hänen perheensä eivät saa tarvitsemaansa tukea.

Ruotsinkielisten palvelujen yhteistyön parantamiseksi sosiaali- ja terveystoimialalla on ruotsinkielisten palvelujen työryhmä, jossa on edustajia eri palveluista. Työryhmän painopisteet ovat ruotsinkielisten palvelujen kehittäminen ja palvelut ylittävä yhteistyö. Työryhmällä on palvelukeskuksittain kolme alatyöryhmää (perhekeskustoiminta, terveys- ja hyvinvointipalvelut sekä senioripalvelut), joiden tehtävänä on kehittää ja vahvistaa ruotsinkielisiä palvelu- ja konsultaatiomalleja omissa toiminnissaan sekä kehittää asiakastarpeiden mukaisia eri palvelujen uudistamisen toimintamalleja alatyöryhmien välillä. Tärkeänä tehtävänä on tunnistaa erityisiä teemoja, jossa on tarpeellista toimia monitoimijaisesti ja myös samanaikaisesti tunnistaa yhteisen työn mahdollisuudet. Perhekeskustoiminnan alatyöryhmä toimii samalla ruotsinkielisten perheiden palvelujen esimiesfoorumina. Ruotsinkielisten palvelujen monitoimijasta kehittämistä on tehty myös lasten ja nuorten matalankynnyksen mielenterveyspalvelujen kehittämistyössä.

Ruotsinkielisten sosiaalityöntekijöiden määrä

Helsingissä ruotsinkielisiä sosiaalityöntekijöitä työskentelee erityistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheiden kanssa lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnissa, perheneuvolassa, perhesosiaalityössä, lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa, vammaispalvelussa sekä nuorten sosiaalityössä. Sosiaalityöntekijöiden saatavuudessa on ollut Helsingissä välillä haasteita, mutta ruotsinkielisten sosiaalityöntekijöiden rekrytoinnissa ei ole ollut sellaisia haasteita kuin suomenkielisten sosiaalityöntekijöiden saatavuudessa.

Ruotsinkielisten erityislasten iltapäivähoito, kasvatusta ja koulutus

Kasvatusta- ja koulutuksen toimiala vastaa ruotsinkielisestä iltapäivähoidon järjestämisestä (myös erityistä tukea tarvitseville lapsille), erityi-

sopetuksen riittävydestä, koulutusasteiden välisestä yhteistyöstä, peruskoulun jälkeiseen koulutukseen vaikuttamisesta sekä sairaalakoulu-toiminnan organisoimisesta. Perhe- ja sosiaalipalvelujen ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kesken ollaan työstämässä iltapäivähoitoon liittyviä ongelmia ja etsimässä niihin ratkaisuja.

Toimien yhteys strategiaan ja käyttösuunnitelmaan

Sosiaali- ja terveystoimialalla on tehty strategian ja käyttösuunnitelman mukaisesti yhteistyötä kasvatuksen- ja koulutuksen toimialan, HUSin ja muiden aiheeseen liittyvien toimijoiden kanssa, jotta parannetaan yhteistyötä ruotsinkielisten erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten palveluissa. Strategian tavoitteiden mukaisesti yhteistyön parantamisella on kehitetty oikea-aikaisia ja oireidenmukaisia hoitoja sekä pyritty vähentämään mielenterveysongelmien vuoksi sijoitettujen lasten määrää. Ruotsinkielisten erityistä tukea tarvitsevien palvelujen integroiminen näiden lasten koulutukseen on vahvistanut strategian mukaisesti oppilas- ja koulukohtaista opiskeluhuoltoa. Vuoden 2020 käyttösuunnitelman mukaisesti meneillään olevassa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kehittämistyössä on myös huomioitu erikseen ruotsinkieliset matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut.

Yhteenveto

Sosiaali- ja terveystoimialalla on hyvä tilannekuva ja ymmärrys ruotsinkielisistä erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten palveluista. Palvelut toimivat suurimmaksi osaksi hyvin ja asiakkaat ovat pääosin tyytyväisiä saamaansa palveluun. Vaikutettavissa oleviin kriittisiin kohteisiin on pyritty puuttumaan ja palveluja on pyritty muotoilemaan paremmin asiakkaille sopivaksi. Sosiaali- ja terveystoimialalla jatketaan ruotsinkielisten vammais- ja psykiatrisen ostopalvelujen kehittämistä yhdessä eri toimijoiden välillä. On tärkeää, että ruotsinkielisten palvelut huomioidaan osana kaikissa palveluissa ja niiden saatavuutta kartoitetaan ja kehitetään nykyistä tiiviimmässä yhteistyössä järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat ikänsä, heikon toimintakykynsä, vammaisuuden ja mielenterveysongelmien vuoksi erityisen haavoittuvassa asemassa. Nämä lapset ja heidän perheensä käyttävät myös paljon sosiaali- ja terveystoimialan palveluja. Olemassa olevilla ja suunnitelluilla toimilla edistetään näiden asiakkaiden palvelujen saatavuutta ja yhdenvertaisuutta. Palvelujen tuottamisella ja kehittämisellä edistetään myös välillisesti asiakkaiden ja heidän perheidensä toimintakykyä ja arjessa selviytymistä.

16.11.2020

Käsittely

15.09.2020 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Asiassa tehtiin seuraava vastaehdotus:

Vastaehdotus 1:

Jäsen Cecilia Ehrnrooth: Lausunnon viimeinen lause ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia muutetaan muotoon: On tärkeää, että ruotsinkielisten palvelut huomioidaan osana kaikissa palveluissa ja niiden saatavuutta kartoitetaan ja kehitetään nykyistä tiiviimmässä yhteistyössä järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa.

Kannattaja: jäsen Hannu Tuominen

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi jäsen Cecilia Ehrnroothin vastaehdotuksen yksimielisesti ilman äänestystä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi hyväksytyin vastaehdotuksen osalta esittelijän ehdotuksesta poikkeavan lausunnon.

01.09.2020 Pöydälle

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Jarkko Luusua, toiminnansuunnittelija, puhelin: 09 310 42303
jarkko.luusua(a)hel.fi

Terhi Tuominiemi-Lilja, perheiden erityispalveluiden päällikkö, puhelin: 09 310 55634
terhi.tuominiemi-lilja(a)hel.fi

Monica Lindberg, neuvola- ja perhetyön päällikkö, puhelin: 310 58352
monica.lindberg(a)hel.fi

Riitta Vartio, lastensuojelun sosiaalityön päällikkö, puhelin: 09 310 56309
riitta.vartio(a)hel.fi